

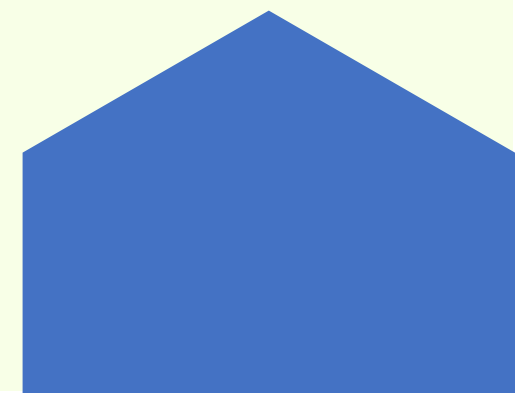
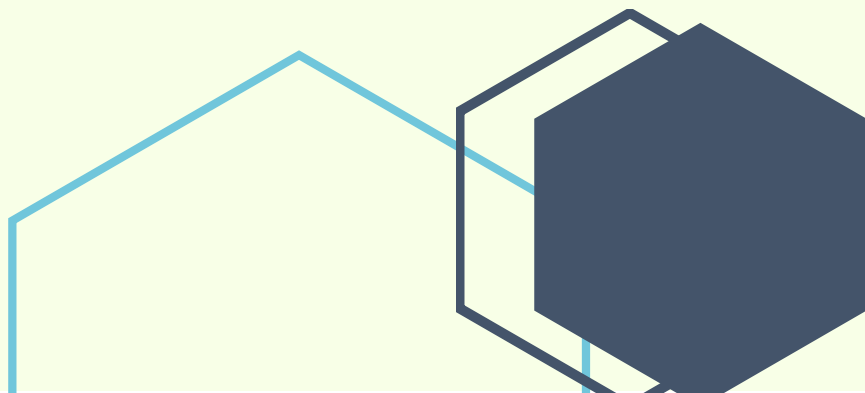
ȘCOALA LA DISTANȚĂ ÎN PERIOADA PANDEMIEI COVID-19

Principalele constatări și direcții de intervenție

rezultate din studiul

*Învățarea la distanță. Anchetă cu privire la activitățile educaționale desfășurate în România,
în perioada suspendării cursurilor școlare față în față*

August 2020

Cuprins

ASPECTE INTRODUCATIVE	3
CONSTATĂRI	4
A. Condiții de desfășurare a activităților școlare în perioada de pandemie	4
A1. Accesul la echipamente și conectivitatea la internet.....	4
A2. Platforma online de învățare la nivelul școlii	6
A3. Sprijinul oferit de familie	6
A4. Sprijinul oferit școlii la nivel local	7
B. Organizarea activităților școlare la distanță.....	8
B1. Formele de continuare a activităților școlare	8
B2. Participarea elevilor la activitățile online de învățare	11
B3. Frecvența cu care s-au desfășurat activitățile de învățare pe perioada pandemiei	12
B4. Parcurgerea programei școlare în învățarea la distanță/online	13
B5. Monitorizarea participării, activități de evaluare și feed-back oferit elevilor	13
B6. Colaborarea între actorii de la nivelul școlii	15
C. Competențe digitale pentru desfășurarea activităților de învățare online	16
D. Aspecte pozitive ale învățării la distanță și nivelul de satisfacție	17
E. Provocări și dificultăți întâmpinate în derularea activităților școlare la distanță	19
DIRECȚII DE INTERVENȚIE.....	21

ASPECTE INTRODUCATIVE

Context

În contextul crizei provocate de pandemia de COVID-19, reacțiile de urgență ale sistemelor de educație în perioada suspendării cursurilor față în față au avut o serie de limite importante. Provocările cu care s-au confruntat școlile din România referitoare la transferul activităților școlare în mediul online țin deopotrivă de accesul limitat la tehnologie și conectivitate la Internet, posibilitățile limitate de sprijin ale familiei pentru participare la educația online și competențe insuficient dezvoltate ale profesorilor pentru organizarea eficientă a învățării la distanță/în mediul online. Ministerul Educației și Cercetării și agențiile subordonate au ca prioritate creșterea capacității școlilor de a oferi tuturor elevilor un sprijin real în recuperarea rămănelor în urmă și în participarea activă la activități de învățare de calitate, alături de colegi, odată cu reîntoarcerea la școală.

În acest sens Centrul Național de Politici și Evaluare în Educație, prin Unitatea de Cercetare în Educație, a realizat o cercetare adresată elevilor, profesorilor, directorilor unităților de învățământ și părinților, privind evaluarea procesului educațional realizat la distanță, în perioada suspendării cursurilor față în față, pentru identificarea percepțiilor și opiniilor respondenților, cu privire la accesul, modul de desfășurare, participarea la activitățile școlare la distanță, nevoile de sprijin și ariile prioritare de intervenție din partea autorităților centrale și locale și propunerile de creștere a eficienței organizării procesului de învățare la distanță.

Aspecte metodologice

În cadrul anchetei pe bază de chestionar online (folosind platforma SurveyMonkey), auto-administrat, au fost aplicate patru chestionare, pentru fiecare categorie de actori educaționali relevanți: elevi (clasele V-XII), profesori, directori de unități de învățământ preuniversitar și părinți.

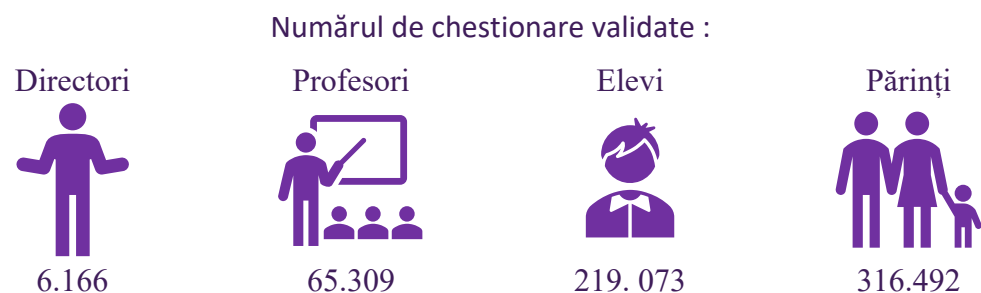
Culegerea datelor (completarea chestionarelor) s-a desfășurat în perioada 27 mai – 12 iunie 2020¹, în toate județele țării și în Municipiul București, iar chestionarele completate au fost anonime.

În cazul elevilor, baza de date a fost ponderată în funcție de distribuția pe sexe și de nivelul de studiu (gimnaziu, liceu-școală profesională). În cazul părinților, baza a fost ponderată în funcție de mediul de rezidență al școlii (urban, rural). Bazele de date cu răspunsurile directorilor și respectiv ale profesorilor nu au fost ponderate.

Limite ale cercetării:

- condiționarea participării la studiu a populației investigate, de accesul la un dispozitiv/echipament conectat la internet, precum și de competențe digitale minime.
- dificultatea de a controla apartenența respondenților la categoriile vizate, datorată modalității de colectare a datelor prin intermediul platformei Survey Monkey.

¹ În mod excepțional, pentru București-Ilfov și Suceava (rural), termenul de completare a fost prelungit cu câteva zile, între 29 iunie-2 iulie, pentru a crește numărul de respondenți din aceste zone.

CONSTATĂRI

A. Condiții de desfășurare a activităților școlare în perioada de pandemie

A1. Accesul la echipamente și conectivitatea la internet

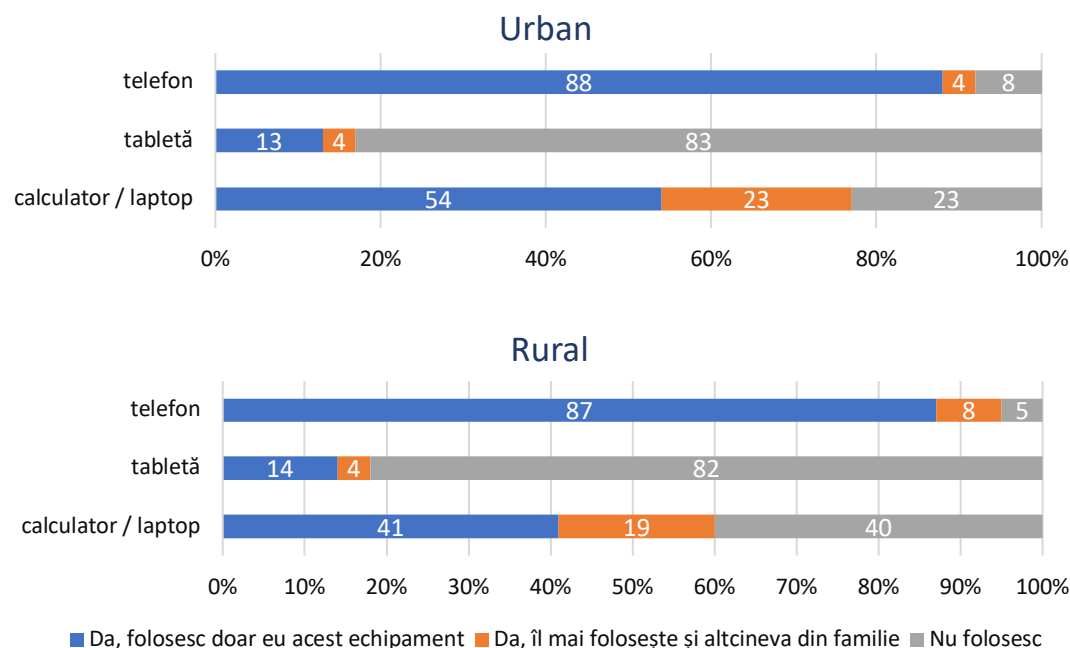
- Telefonul inteligent (*smartphone-ul*) a fost cel mai des folosit dispozitiv pentru învățare în perioada școlii de acasă, situație semnalată deopotrivă de profesorii, elevii și părinții investigați.
- Ponderea elevilor care au folosit un PC sau laptop - instrumente mult mai potrivite pentru o experiență completă de învățare online – este semnificativ mai redusă.

Vocea elevilor: majoritatea covârșitoare a elevilor (aprox. 90%) a folosit telefonul pentru învățare, în perioada școlii la distanță; aproximativ jumătate dintre elevii respondenți declară că au folosit un calculator sau laptop numai al lor, în timp ce o cincime l-au partajat cu un alt membru din familie.

În această perioadă, folosești pentru învățare următoarele echipamente?	Urban	Rural	
calculator / laptop	Da, folosesc doar eu acest echipament	54%	41%
	Da, dar îl mai folosește și altcineva din familie	23%	19%
	Nu folosesc	23%	40%
tabletă	Da, folosesc doar eu acest echipament	13%	14%
	Da, dar îl mai folosește și altcineva din familie	4%	4%
	Nu folosesc	83%	82%
telefon	Da, folosesc doar eu acest echipament	88%	87%
	Da, dar îl mai folosește și altcineva din familie	4%	8%
	Nu folosesc	8%	4%

- Elevii din mediul rural și cei înscriși în învățământul profesional sau dual sunt categoriile de elevi pentru care accesul limitat la echipamente a reprezentat cea mai importantă barieră în învățarea online, conform opiniilor exprimate de către cei mai mulți dintre actorii investigați.

Vocea părinților: un sfert dintre elevi nu au acasă calculator (PC) sau laptop funcțional cu acces la internet, iar dintre cei care au astfel de echipamente, doar puțin peste jumătate dețin unul personal, restul fiind nevoiți să împartă PC-ul sau laptopul cu alți membri ai familiei,

conform datelor oferite de către părinți. De asemenea, unul din trei părinți nu a putut asigura accesul la un PC/laptop funcțional conectat la internet pentru ca toți copiii din familie să poată desfășura activități de învățare online în perioada de suspendare a cursurilor față în față.

Asigurarea accesului copiilor la echipamente digitale este mai dificilă pentru părinții cu nivel mai scăzut de instruire (fără școală absolvită, primar, gimnazial, dar și absolvenți de școală profesională), cu status ocupațional asociat, în general, precarității – șomeri, casnici, lucrători în agricultură, pensionari, așa cum ne indică datele oferite de profesori.

Vocea profesorilor: Peste 60% dintre profesori semnalează situații în care elevii lor sunt nevoiți să împartă cu alți membri ai familiei echipamentele necesare participării la activitățile online (55% urban și 70% rural) și peste 40% menționează că au elevi care nu

dețin astfel de dispozitive (34% urban și 55% rural). De asemenea, peste 40% dintre profesori semnalează și faptul că o parte dintre elevi nu a avut acces la internet de calitate, care să le permită o participare facilă și activă la învățarea online (34% urban și 55% rural). Datele rezultate din răspunsurile la întrebările deschise, indică însă și situații în care elevii au folosit ca pretext dificultatea de conectare pentru a justifica o prezență mai puțin activă, în special în cazul lecțiilor online sincron (participarea cu camera închisă, folosirea comunicării prin chat în locul celei audio etc.).

Dificultăți de acces întâmpinate de profesori

- O parte dintre profesori s-a confruntat cu dificultăți de acces: mai mult de o treime (38%) dintre ei au declarat că împart cu membri ai familiei echipamentele necesare pentru desfășurarea procesului didactic, iar 11% că nu dețin astfel de echipamente. Această situație este semnalată în mai mare măsură de profesorii din mediul rural, comparativ cu cei din urban (13% față de 9%).
- Pentru 11% dintre profesori și conexiunea precară la Internet a reprezentat o provocare în învățarea online, cei mai afectați fiind profesorii din mediul rural: aproape unul din cinci respondenți au semnalat faptul că nu au avut acces la Internet de bună calitate (18%).

Copilul dvs. are acces, acasă, la următoarele echipamente? – calculator (PC)/laptop (funcțional) cu acces la internet		Da, are unul al lui	Da, dar nu îl folosește doar el	Nu
Total		40%	36%	24%
Nivelul de studii finalizat de părinte	fără școală absolvită	31%	24%	45%
	învățământ primar	31%	26%	43%
	învățământ gimnazial	33%	25%	42%
	liceu	42%	31%	28%
	școală profesională	37%	29%	35%
	școală postliceală	43%	38%	19%
	învățământ superior	41%	46%	13%
Mediul de rezidență	resedințe de județ/Capitală	46%	40%	14%
	alte orașe	42%	38%	20%
	resedințe de comună	37%	33%	30%
	alte sate	31%	33%	36%
Statusul ocupațional	salariat(ă)	43%	38%	19%
	patron/întreprinzător privat	54%	34%	12%
	liber profesionist	44%	38%	18%
	lucrător pe cont propriu în agricultură	38%	28%	34%
	șomer(ă)/Fără ocupație	30%	33%	37%
	pensionar(ă)	50%	22%	28%
	casnic(ă)	29%	31%	40%

A2. Platforma online de învățare la nivelul școlii

O altă condiție importantă pentru organizarea unor activități de învățare online de calitate o reprezintă utilizarea unei platforme de învățare dedicate.

Vocea profesorilor: doar unul din doi profesori au lucrat, în perioada școlii de acasă, cu ajutorul unei platforme de învățare propriu-zise (de tipul Google Classroom, Moodle, Edmodo, Kinderpedia, MyKoolio, Class Dojo, Microsoft Teams, Digitaliada etc.), conform datele de cercetare furnizate de cadrele didactice și directorii unităților de învățământ; diferențele pe medii de rezidență sunt importante, în defavoarea mediului rural (62% urban și 39% rural).

Decizia privind platforma de învățare utilizată a aparținut în întregime profesorilor, cel puțin în prima parte a perioadei de întrerupere a cursurilor.

Vocea directorilor: numărul școlilor care adoptaseră și foloseau în mod unitar o astfel de platformă înainte de pandemie era relativ redus. Multe școli nu au fost pregătite pentru o învățare online propriu-zisă, situație reflectată de faptul că, mai puțin de jumătate dintre școli utilizează o platformă unică stabilită la nivel de școală (44%), dar și de faptul că peste 60% dintre școli au lăsat la latitudinea profesorilor alegerea platformei de învățare preferate. Ultima situație este determinată, cu o mare probabilitate, de insuficienta organizare la nivelul școlii sau, în alte situații, de experiențele variate ale profesorilor dintr-o școală, de utilizare a unor platforme și instrumente digitale.

Procesul de adoptare a unei platforme, la nivelul unității de învățământ este în desfășurare și cel mai probabil, acestea vor fi pe deplin funcționale (conturi create pentru fiecare elev și profesor, secțiuni/funcționalități activate, conținut încărcat etc.), la începutul anului școlar 2020/2021, conform datelor de cercetare oferite de directori și profesori.

Ca alternativă, mulți profesori au combinat interacțiuni online directe (sincron) susținute prin aplicații specializate pentru comunicarea colaborativă (de tip Zoom, Skype, Meet sau Webex), cu sarcini de lucru off-line pentru elevi, ale căror rezolvări au fost fotografiate și transmise cu ajutorul telefonului mobil și al unor aplicații de tip WhatsApp sau Messenger. Aproape 60% dintre profesorii care au participat la anchetă indică faptul că au avut o astfel de strategie.

A3. Sprijinul oferit de familie

Familia joacă un rol important în sprijinirea elevilor în participarea activă la învățarea online.

Vocea profesorilor: doar unul din trei profesori indică faptul că elevii lor au beneficiat de acest sprijin. Există diferențe pe medii de rezidență, părinții din mediul urban fiind menționați în pondere semnificativ mai mare (38%), comparativ cu cei din rural (29%), ca factori activi care s-au implicat în susținerea învățării la distanță. De asemenea, pentru nivelurile de educație mai înalte (învățământul secundar superior), unde autonomia elevilor este mai ridicată, sprijinul părinților este mai redus.

Vocea directorilor: o pondere relativ redusă a directorilor (11%), declară că școlile pe care le conduc au primit sprijin din partea asociațiilor de părinți.

Deși părinții au jucat un rol esențial în adaptarea la școala la distanță/online, sprijinul instituționalizat oferit de aceștia, prin organizațiile de părinți, pare să fi fost mai redus, în comparație cu cel individual. Acest lucru poate fi observat mai ales în cazul școlilor din mediul rural.

Vocea părinților: aproximativ o treime dintre părinți (36%), declară că s-au implicat în activitatea școlară a copilului în aceeași măsură ca și înainte de suspendarea cursurilor, în vreme ce, pentru aproape 30% dintre părinți, învățarea la distanță a copilului a fost mai solicitantă, necesitând mai multă implicare din partea lor; 14% dintre părinți s-au implicat mai puțin în activitățile educaționale ale copilului, față de perioada anterioară; peste 20% dintre părinți nu s-au implicat deloc, întrucât copilul nu a avut nevoie (15% dintre părinți), sau pentru că nu dețin competențe suficiente pentru a-și ajuta copilul (4% dintre părinți).

Așadar, rezultatele sunt consistente și din perspectiva datelor oferite de părinți.

Deși mulți părinți au continuat activitatea profesională de acasă (telemuncă), este de remarcat faptul că doar 4% dintre părinții investigați au indicat faptul că nu și-au putut sprijini copiii în activitățile online din cauza lipsei timpului. Cu cât nivelul de educație al părinților este mai ridicat, cu atât gradul lor de implicare în activitățile școlare ale copiilor este mai mare.

Datele de cercetare arată și faptul că 40% dintre părinții respondenți au indicat faptul că nu a fost nevoie de ajutorul lor în derularea de activități online. Autonomia copilului în utilizarea tehnologiei (ca pondere a celor complet autonomi în utilizarea aplicațiilor educaționale) variază foarte mult în funcție de nivelul de educație, de la 7% pentru copiii din învățământul preșcolar, până la 80%, pentru liceeni. Datele oferite de directori evidențiază faptul că elevii cu oportunități reduse, care provin din familii dezavantajate socio-economic, au fost mai afectați de lipsa sprijinului oferit de familie, în comparație cu colegii lor, atât în ceea ce privește accesul la echipamente, cât și sprijinul efectiv în activitățile de învățare online (conectare, participare la interacțiunile sincron/asincron, rezolvarea sarcinilor de lucru etc.).

A4. Sprijinul oferit școlii la nivel local

Vocea profesorilor: cele mai semnificative inițiative de sprijin au venit din partea ONG-urilor și a companiilor, aproximativ 90% dintre profesori declarând că au primit un sprijin în utilizarea noilor tehnologii în contexte educaționale prin intermediul unor platforme, aplicații, instrumente puse la dispoziție pe site-uri dedicate, dar și al unor seminarii online (webinare). Primăriile și consiliile locale au avut, de asemenea, o contribuție importantă (80% dintre respondenți menționează sprijinul primit din partea acestora).

Vocea directorilor: managerii școlari au identificat autoritățile educaționale de la nivel județean și național – Inspectoratul Școlar Județean / Inspectoratul Școlar al Municipiului București (62%) și Ministerul Educației și Cercetării (36%) – ca principale surse de sprijin. Doar un director din patru (26%) a indicat faptul că primăria / consiliul local a fost alături de școală în perioada de pandemie. Ajutorul oferit de autoritățile locale din mediul urban este sensibil mai redus în comparație cu cel oferit de autoritățile locale din mediul rural (22% în comparație cu 31%).

Alți factori de sprijin pentru directori, pentru organizarea activităților de învățare la distanță au fost Casa Corpului Didactic (22%), ONG-uri/companii private (11%), CJRAE/CMBRAE (9%). Cu implicare mai redusă au fost menționate și alte categorii de instanțe de sprijin pentru echipele manageriale ale școlilor, în organizarea învățării la distanță: instituții de la nivel local sau județean (Consiliul Județean, Poliție, biserică), universități/cadre didactice din învățământul superior, stații radio, furnizori de formare din străinătate, unități comerciale din localități mici (implicate în special în distribuirea de materiale de învățare).

B. Organizarea activităților școlare la distanță

B1. Formele de continuare a activităților școlare

Datele de cercetare indică faptul că opțiunile principale au fost legate de: accesul la echipamente, existența unui spațiu online de învățare, echilibrul între activitățile sincron și cele asincron, existența unor resurse umane interne cu competențe IT (de exemplu, informatician), nivelul competențelor digitale ale actorilor școlari de a participa la învățarea online (în special profesori și elevi).

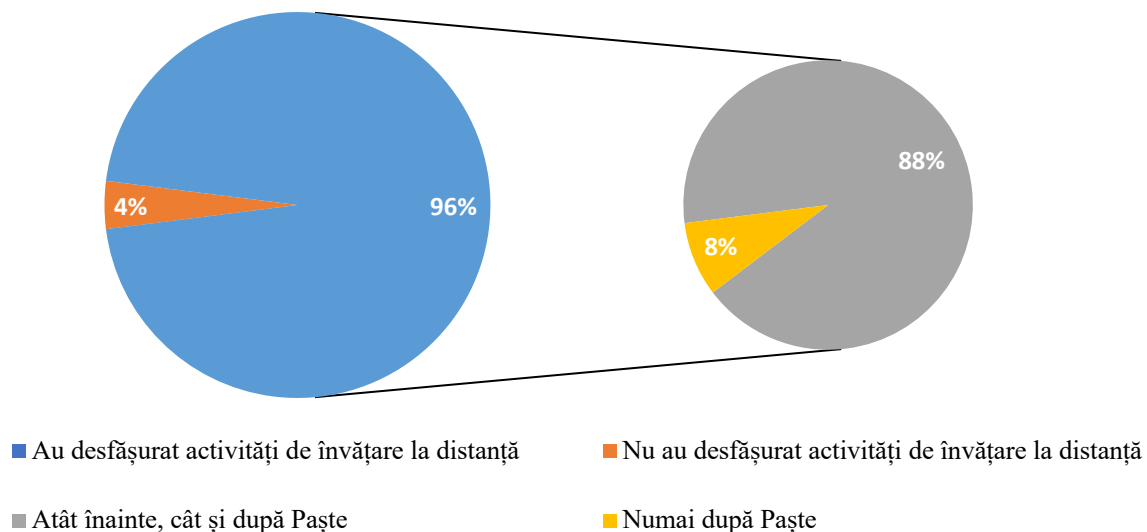

Vocea directorilor: școlile au luat aceste decizii în mod diferit (resurse disponibile, mod de consultare internă, timp de reacție), însă în foarte mare măsură activitățile în școli au continuat, în diferite forme. Aproape toți directorii investigați (96%) indică

faptul că școala a continuat, chiar dacă se observă faptul că în organizarea și desfășurarea activităților de învățare la distanță au apărut diferențe delimitate de reglementarea oficială a Ministerului Educației (OMEC 4135/2020).

Conform informațiilor oferite de directori, cele mai multe școli din mediul urban care nu au reușit să organizeze astfel de activități provin din urbanul mic, orașe care nu sunt reședință de județ. În cazul mediului rural, școlile din această categorie sunt situate în sate care nu sunt reședință de comună.

Desfășurarea activităților școlare la distanță, conform directorilor

Modalitățile de organizare și derulare a activităților de învățare au fost, în general, stabilite la nivelul școlilor și/sau catedrelor, însă este de remarcat faptul că utilizarea mijloacelor electronice și a noilor tehnologii a fost dominantă. Datele de anchetă arată că transmiterea de resurse și sarcini de învățare prin diferite mijloace digitale de comunicare a fost principala opțiune a școlilor, 91% dintre directori menționând-o (95% în cazul părinților). Această stare de fapt se explică prin ușurința accesării de pe dispozitive diverse a acestor materiale și, în multe cazuri, prin experiențele relevante anterioare perioadei de pandemie (de exemplu, utilizarea unor aplicații pentru comunicarea cu elevii sau cu părinții acestora).

Conform informațiilor oferite de directori, au existat și școli care au apelat la forme alternative de învățare la distanță, non-digitale: comunicarea prin telefon cu elevii (menționată de peste jumătate dintre respondenți), transmiterea unor resurse sau sarcini de învățare în format print, inclusiv cu sprijinul serviciilor poștale (aproximativ 10%). Aceste mijloace au fost mai des utilizate de către școlile din mediul rural, situație ce demonstrează accesul mai dificil la resurse TIC și conectivitate la Internet mai slabă, în comparație cu școlile din mediul urban.

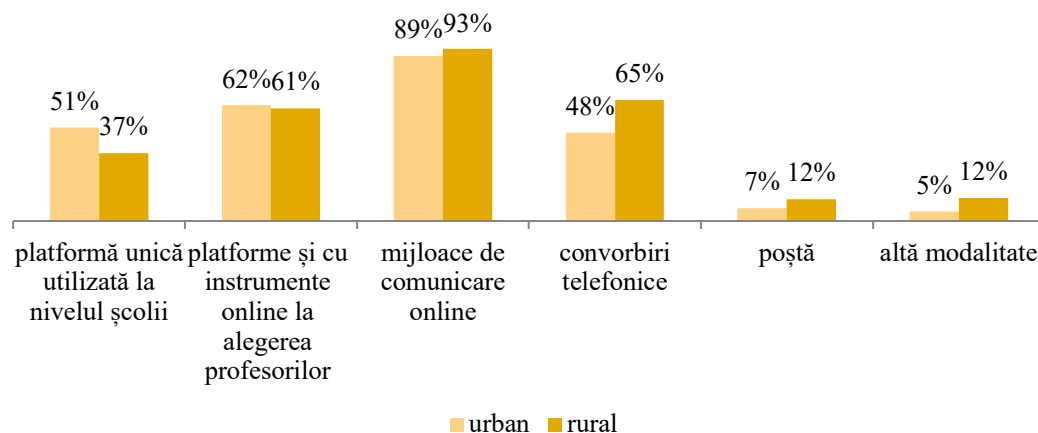
Dificultăți mari în organizarea învățării la distanță au fost semnalate de directori în cazul școlilor care desfășoară Programul „A doua șansă”, în special de nivel I și II din învățământul primar, cât și în cazul școlilor care au un număr semnificativ de elevi cu dizabilități și/sau cerințe educaționale speciale.

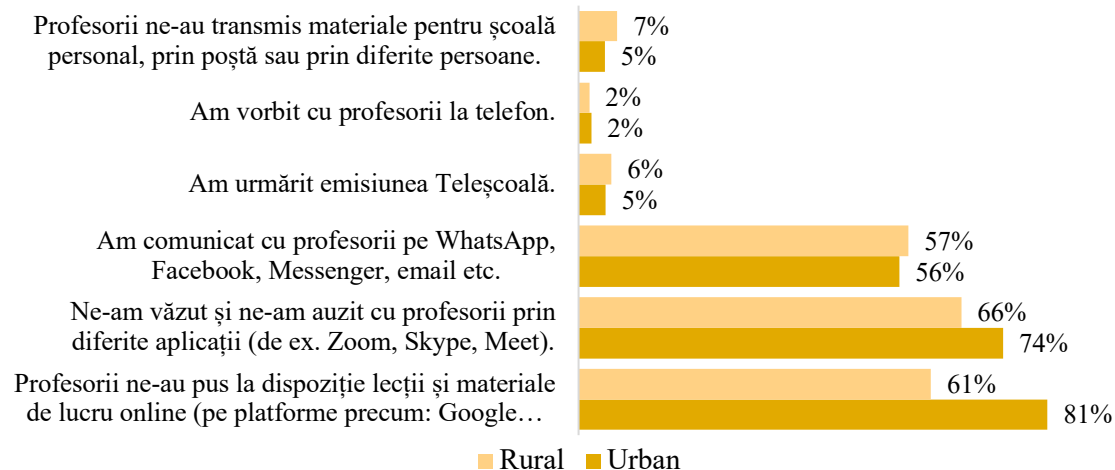
Vocea elevilor: datele oferite de elevi confirmă faptul că activitățile educaționale în perioada de suspendare a cursurilor față în față au valorificat, într-o mare măsură, noile tehnologii. Activitățile de învățare au constat în: punerea la dispoziție de către cadrele didactice a unor lecții și materiale

de lucru online, utilizând ca suport platformele educaționale, (pentru 76% dintre elevii participanți la anchetă), întâlnirile live cu cadrele didactice prin aplicațiile pentru videoconferințe (peste 70% dintre elevi au beneficiat de astfel de întâlniri cu profesorii lor), comunicarea cu profesorii prin aplicații de tip *social media* și e-mail (utilizate de către 57% dintre elevi).

Modalități de organizare a activităților la distanță, conform directorilor

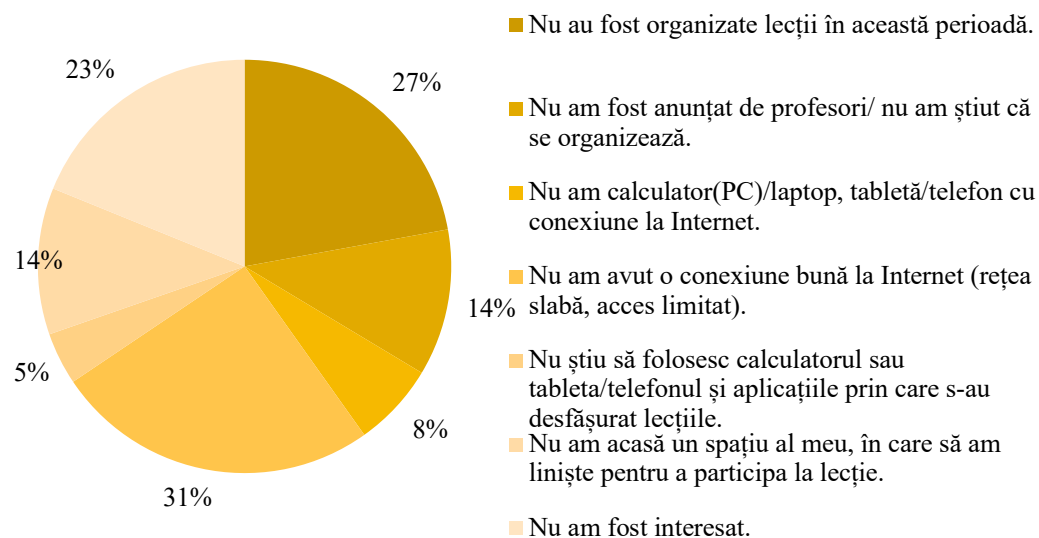
Activități de învățare la distanță, conform elevilor

Analiza răspunsurilor elevilor în funcție de mediul de rezidență al școlii arată că utilizarea platformelor educaționale și a aplicațiilor pentru activități sincron cu cadrele didactice a fost semnificativ mai redusă în mediul rural, comparativ cu cel urban, diferențele fiind între 7 puncte procentuale (aplicații pentru videoconferințe online) și 20 de puncte procentuale (platforme educaționale).

Cu o frecvență mai redusă sunt indicate activități non-digitale: viziunea emisiunilor Teleșcoală (5% dintre elevi), comunicare telefonică cu profesorii (5% dintre elevi), utilizarea de materiale de studiu în format fizic, transmise de către profesori în mod direct, prin poștă sau prin diferite persoane (2% dintre elevi).

Cauzele neparticipării, conform elevilor

Vocea părinților: 10% dintre aceștia declară că profesorii/educatorii copilului au ținut legătura cu acesta (și) prin intermediul telefonului, 7% afirmă că învățarea la distanță a copilului s-a realizat prin transmiterea de către cadrele didactice a unor materiale de lucru în format fizic, prin poștă sau diferite persoane; emisiunile televizate au reprezentat o modalitate secundară de învățare la distanță pentru copii, doar 5% dintre părinți menționând aceste tipuri de programe educaționale.

Vocea profesorilor: cele mai utilizate resurse educaționale au fost: emisiunile Teleșcoală – menționate mai frecvent de profesorii din mediul urban, respectiv de cei care predau la liceu față de cei din gimnaziu; fișe/teste de evaluare; prezentări (Prezi, PPT) – au fost mai frecvent folosite de profesorii din școlile rurale față de cei din urban, precum și de cei care predau la gimnaziu comparativ cu cei din liceu; texte pentru lectură, care au fost utilizate în ponderi mult mai ample de profesorii care predau la gimnaziu și la liceu, comparativ cu cei din primar și preșcolar.

Cel mai probabil pe fondul lipsei altor mijloace de comunicare, 16% dintre profesorii investigați au indicat faptul că au apelat la persoane resursă (de exemplu, profesori diriginți, părinți, mediatori școlari, reprezentanți ai autorităților locale) pentru transmiterea unor materiale de învățare în format print către elevi, iar 3% au transmis materiale elevilor prin poștă.

B2. Participarea elevilor la activitățile online de învățare

Vocea elevilor: Aproape toți elevii investigați (94%) indică faptul că au participat la activități educaționale organizate de profesorii din școală, în perioada pandemiei. Elevii care au declarat că nu au participat la astfel de activități sunt mai ales cei din clasele terminale din ciclul secundar superior – a XII-a de la liceu și a XIII-a de la învățământ profesional/dual.

Neparticiparea este influențată, în principal, de accesul limitat la internet sau conexiunea slabă și temporară, care a afectat mai ales elevii din mediul rural. O altă cauză indicată este organizarea cu întârziere sau chiar lipsa de activități în format online, situație mai frecvent întâlnită în cazul nivelului preșcolar, primar și gimnazial de învățământ.

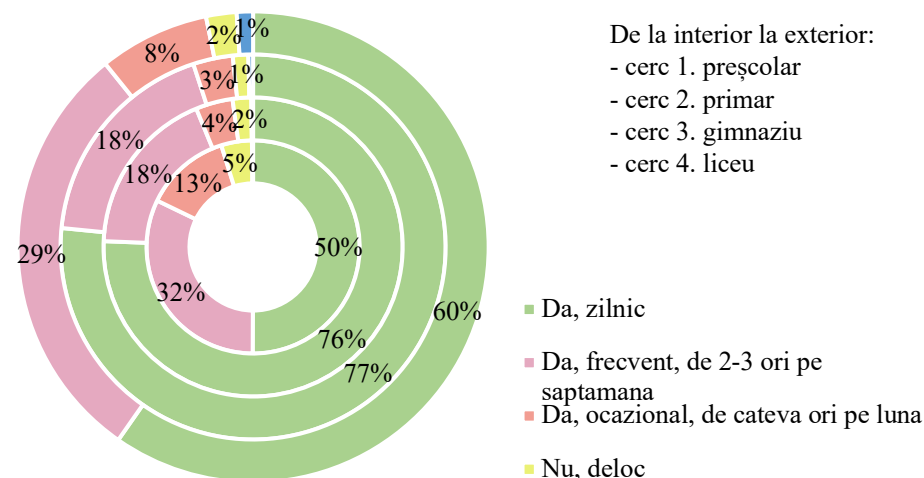
Vocea părinților: datele de cercetare arată că, atât rata de organizare a activităților școlare la distanță de către cadrele didactice, cât și rata de participare în rândul elevilor au fost foarte ridicate, iar motivele neparticipării sunt similare cu cele indicate de elevi.

Dificultăți mai mari sunt indicate de către părinții din mediul rural, în special din ruralul mic (localități care nu sunt reședințe de comună), de cei cu status ocupațional asociat precarității (șomeri, pensionari, lucrători în agricultură sau casnici) și de cei cu nivel scăzut de educație (fără studii absolvite, primar, gimnazial), dar și de părinții care au mai mulți copii înscriși la școală/grădiniță (în medie 2,06 copii/gospodărie).

Vocea profesorilor: două treimi dintre profesori declară că au lucrat cu toți elevii, peste 20% – cu mai mult de jumătate dintre elevi, iar restul – cu efective mai reduse de elevi. Profesorii care au declarat în mai mare măsură că au lucrat cu ponderi mai mari din elevii lor fac parte din următoarele categorii: provin din școli urbane, au cel puțin definitivat/grade didactice, au vechime mai mare în învățământ, activează la nivel primar, respectiv liceal, au competențe digitale/TIC.

Rata de participare a elevilor la activitățile la distanță, conform opiniei părinților

B3. Frecvența cu care s-au desfășurat activitățile de învățare pe perioada pandemiei

Vocea elevilor: cei mai mulți dintre elevi folosesc calculatorul, telefonul, tableta sau televizorul pentru activitățile școlare între 3 și 4 ore pe zi. Comparând cu media de 5-6 ore/zi de prezență efectivă la ore, din perioada cursurilor față-în-față, plus timpul petrecut cu temele, acasă, putem estima o reducere în termeni obiectivi a timpului dedicat școlii de către o parte dintre elevi (în special elevii din învățământul secundar), în perioada suspendării cursurilor față-în-față.

Principalele activități desfășurate de elevi au fost: *rezolvarea temelor pentru acasă, lecții și activități online cu profesorii și emisiuni educaționale televizate.*

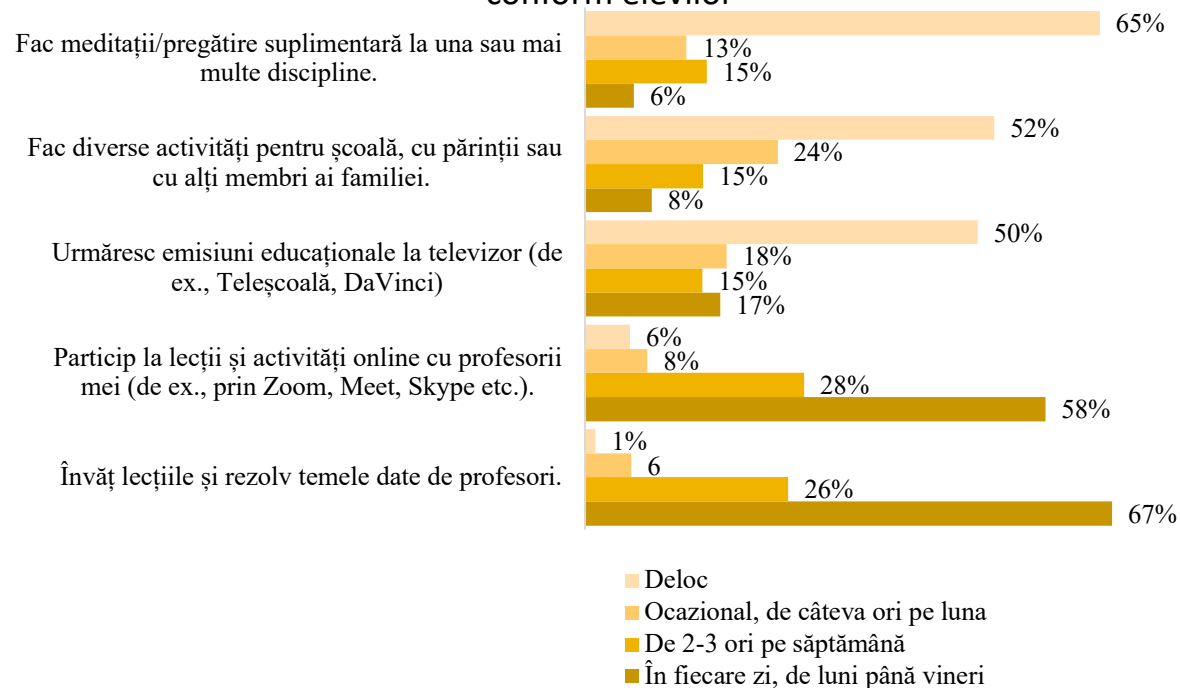
Vocea părinților: aproape trei părinți din patru (71%) raportează o frecvență zilnică la orele organizate la distanță, din partea copiilor lor, în timp ce 1 din 5 părinți au indicat o participare constantă, în medie, de 2-3 ori pe săptămână; un număr deloc neglijabil de părinți (5% reprezintă 16726 de părinți) afirmă că participarea copiilor lor a fost sporadică, de doar câteva ori pe lună.

Vocea profesorilor: aproape trei sferturi dintre profesorii care declară că au desfășurat activități cu elevii, pe întreaga perioadă de suspendare a cursurilor față în față, au realizat activități conform orarului; o zecime au acoperit cel puțin jumătate din ore și sub 1% au acoperit mai puțin de jumătate din ore. Profesorii care au declarat că au acoperit o pondere mai mare din orele de școală provin în mai mare măsură din școlile urbane.

Factorii care au influențat desfășurarea activităților țin, în principal, de profesor (experiență didactică, competențe TIC), de specificul de vârstă (autonomie, motivație, implicare în învățare din partea elevilor) și de contextul școlar (oportunitățile și sprijinul tehnic oferit de școli).

Participarea la activități de învățare în perioada pandemiei, conform elevilor

B4. Parcurgerea programei școlare în învățarea la distanță/online

Vocea elevilor: aproape jumătate dintre elevii respondenți afirmă că au fost organizate activități educaționale la distanță la majoritatea disciplinelor. Unul din cinci elevi din clasele a VIII-a și a XII-a (unde învățarea la distanță a vizat în mai mare măsură doar câteva discipline, cele relevante din perspectiva examenelor naționale), indică faptul că doar la câteva discipline din orar au avut loc activități didactice la distanță.

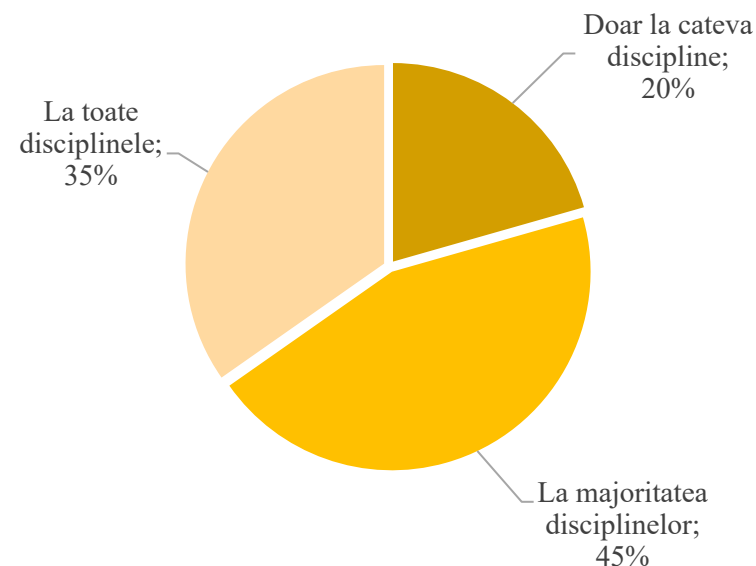
Vocea profesorilor: aproximativ trei sferturi dintre profesorii din *primar* declară că au parcurs aproape integral programele școlare la disciplinele Comunicare în limba română/Limba și literatura română (respectiv limba maternă) și Matematică și explorarea mediului/ Matematică până la finalul anului 2019-2020. Programele de la alte discipline au fost parcurse parțial. Puțin peste jumătate dintre profesorii din învățământul *gimnazial și liceal* au parcurs aproape integral programele școlare. Spre deosebire de profesorii de învățământ primar, cei care predau în învățământul gimnazial și în cel liceal vor avea, în anul școlar 2020-2021, o pondere mai amplă de curriculum de recuperat în activitatea lor cu elevii.

B5. Monitorizarea participării, activități de evaluare și feed-back oferit elevilor

Vocea părinților: profesorii și educatorii și-au îndeplinit, în perioada organizării cursurilor la distanță, atribuțiile care țin de verificarea activității și a prezenței online a copilului, comunicarea orarului sau oferirea de materiale de studiu, la toate disciplinele sau la majoritatea dintre acestea. Profilul celor cu o percepție mai degrabă pozitivă despre modul cum s-au desfășurat activitățile la distanță, pe perioada suspendării cursurilor, este următorul: salariați sau casnici, cu copii de nivel preșcolar sau primar și care urmează școala în mediul rural, cu nivel de instruire primar sau fără școală.

Continuarea organizării lecțiilor la disciplinele școlare, conform profesorilor

Vocea elevilor: majoritatea elevilor investigați (cu o frecvență mai scăzută la nivel liceal), apreciază că următoarele practici au fost realizate de cei mai mulți dintre profesori: verificarea prezenței la activitățile online sincron, transmiterea orarului/programului de activități, informarea privind evaluarea pentru încheierea mediilor, sprijinul și feedback-ul oferit în învățare, discutarea regulilor de desfășurarea a lecțiilor online și a celor ce țin de siguranța pe internet au fost practici realizate de cei mai mulți dintre profesori

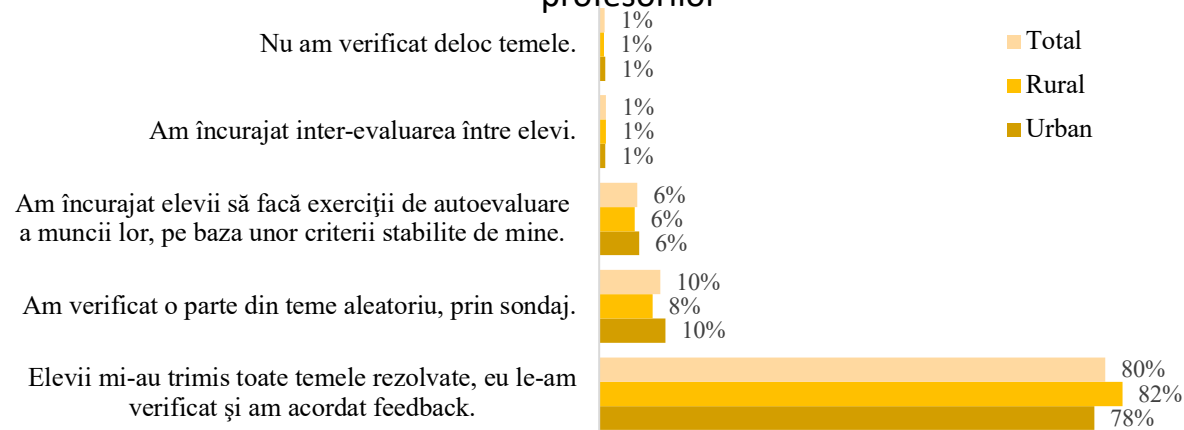
Vocea profesorilor: patru din cinci profesori investigați declară ca a fost realizată o monitorizare permanentă a învățării, cea mai utilizată modalitate fiind verificarea permanentă a temelor fiecărui elev; aproximativ 10% dintre profesori au verificat aleatoriu sarcinile de lucru. Încurajarea autoevaluării și interevaluării la nivelul elevilor, pe baza unor criterii stabilite de profesori, a fost utilizată în puține situații, preponderent în învățământul secundar superior.

Vocea directorilor: directorii au indicat într-o pondere semnificativă lipsa unor instrumente de monitorizare a activității elevilor și profesorilor (de exemplu, instrumente pentru evaluarea și autoevaluarea profesorilor, pentru asistență la orele derulate online), cât și a unor contexte adecvate de formare a unor competențe în această arie.

Te rugăm să ne spui dacă în perioada desfășurării activităților școlare la distanță:	Mediul de rezidență al școlii		Nivelul de învățământ			Total
	urban	rural	gimnaziu	liceu	profesional/dual	
Profesorii au verificat prezența la lecțiile online	74%	81%	78%	73%	81%	76%
Mi s-a transmis un orar/program de activități online clar	70%	75%	75%	67%	73%	71%
Am fost informat despre cum voi fi evaluat pentru încheierea mediilor	66%	66%	65%	67%	69%	66%
Am fost întrebați dacă am înțeles lecțiile și ni s-a explicat din nou, dacă a fost nevoie	68%	76%	74%	65%	74%	70%
Ni s-a spus dacă am rezolvat bine temele sau ce trebuie corectat	70%	81%	78%	66%	76%	73%
Ni s-au explicat regulile pentru lecțiile online	60%	68%	67%	56%	68%	62%
Ni s-a vorbit despre siguranța pe internet	34%	48%	40%	33%	55%	37%

Monitorizarea activităților de învățare ale elevilor, conform profesorilor

B6. Colaborarea între actorii de la nivelul școlii

Vocea părinților: principalele instanțe de sprijin, în ceea ce privește activitățile educaționale la distanță, au fost: dirigințele/învățătorul/educatorul, profesorii de discipline, respectiv conducerea școlii. Profilul celor care consideră că au primit sprijin insuficient în perioada suspendării cursurilor este următorul: au o

medie de vârstă ușor mai ridicată, locuiesc în localități reședință de județ sau Capitală, au studii superioare, au copii de liceu.

Vocea profesorilor: majoritatea au indicat faptul că au colaborat cu colegii din propria instituție școlară, în vederea organizării și realizării de activități didactice în perioada învățării la distanță (70%). Aproape jumătate dintre profesori au declarat că au colaborat cu alți profesori din afara școlii lor (rețele profesionale, grupuri la cursuri de formare

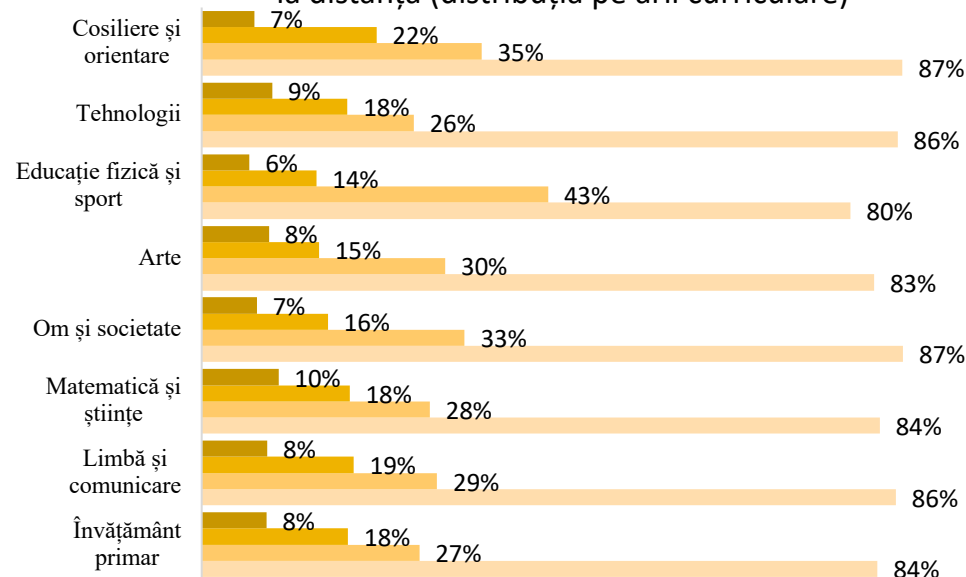
etc.), practică menționată mai frecvent de către profesorii cu definitivat/grade didactice, comparativ cu cei debutanți.

Vocea directorilor: principalul sprijin pe care directorii l-au asigurat profesorilor, pentru desfășurarea activității la distanță, a constat în desemnarea unor persoane din școală, pentru a asigura sprijin tehnic în accesarea noilor tehnologii și în organizarea activităților online. Puțin peste jumătate dintre aceștia (54%)

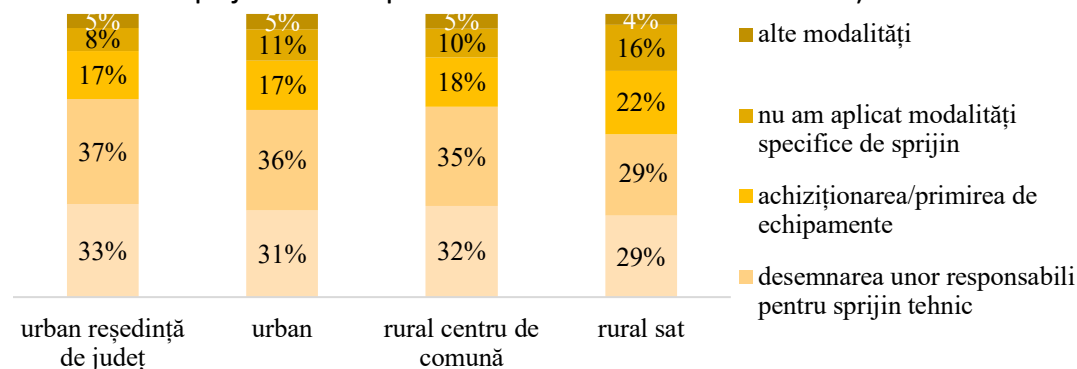
au făcut apel la informaticieni, profesori de informatică sau alte persoane resursă din școală care au putut asigura sprijin pentru desfășurarea activității de învățare la distanță. Un alt tip de sprijin a constat în facilitarea participării la sesiuni de formare, webinare pentru dezvoltarea competențelor digitale ale profesorilor, necesare pentru organizarea activității de învățare în spațiul virtual.

Colaborarea profesorilor în vederea organizării învățării la distanță (distribuția pe arii curriculare)

- nu am colaborat cu alți profesori
- cu profesorii cu care am fost coleg(ă) la cursuri de formare
- cu profesori din asociații/grupuri online care predau aceeași disciplină de studiu
- cu profesorii din școala mea

Sprijinul oferit profesorilor de către conducerea școlii

C. Competențe digitale pentru desfășurarea activităților de învățare online

Vocea elevilor: în ceea ce privește competențele digitale ale elevilor, necesare participării la lecțiile și activitățile online, peste două treimi dintre elevi s-au descurcat singuri, iar un sfert au avut nevoie de ajutor doar la început. Numai 5% dintre elevii respondenți au avut nevoie de ajutor în mod frecvent pentru utilizarea aplicațiilor sau a dispozitivelor, iar în rândul lor, variabilele socio-demografice nu produc deosebiri considerabile.

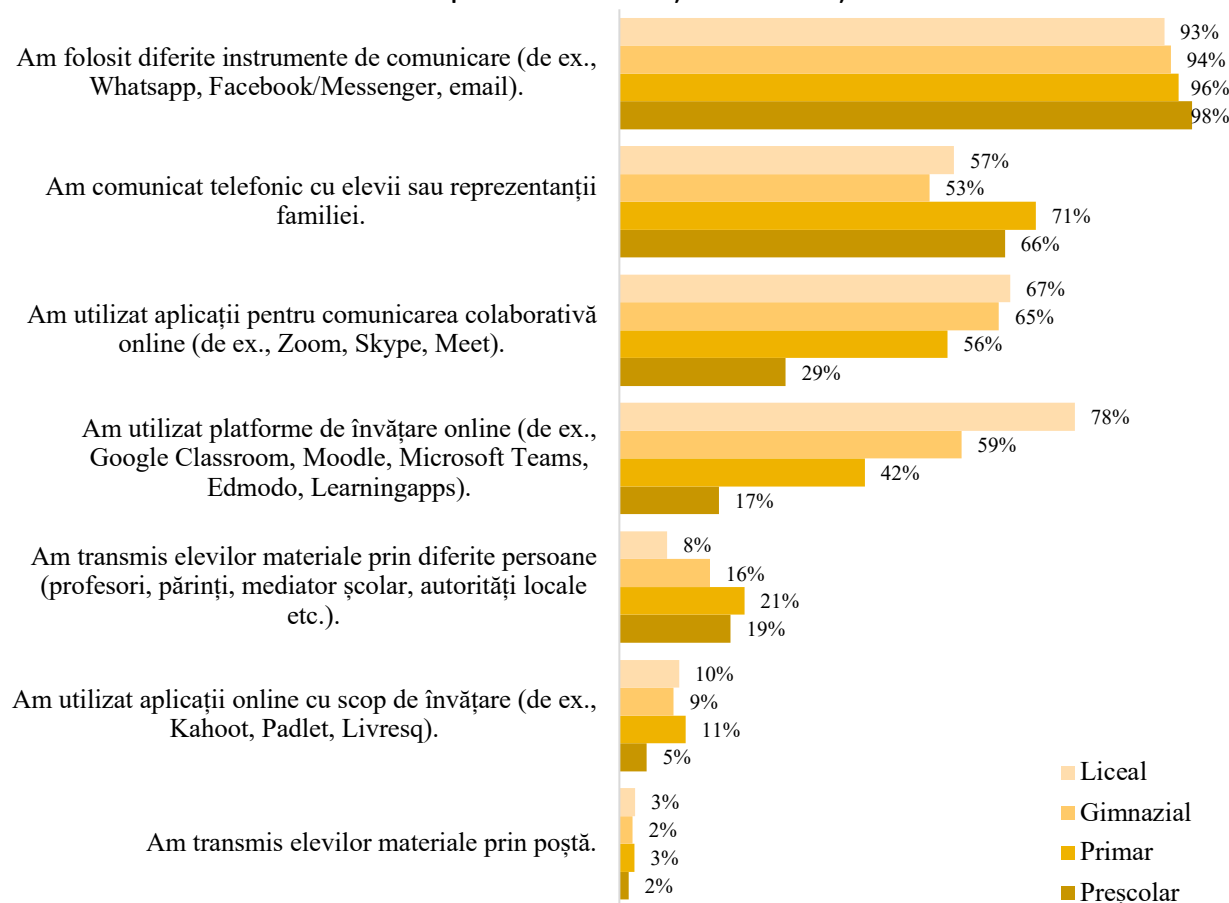

Vocea profesorilor: 40% dintre profesori declară că nu au utilizat aplicații pentru comunicare colaborativă în perioada școlii de acasă, în timp ce doar 10% au utilizat aplicații în activitățile de învățare cu elevii (de exemplu, Geogebra, Kahoot, Padlet, Livresq, Socrative, Menti, Canva etc.).

Aproximativ 25% dintre profesori declară că nu dețin suficientă experiență în lucrul cu diferite instrumente și aplicații online, o pondere similară având și profesorii care au declarat că au experimentat stări de disconfort profesional în interacțiunea cu elevii în contexte.

Analiza datelor de cercetare indică faptul că principalele competențe necesare a fi dezvoltate țin de: proiectarea / adaptarea activităților pentru mediul online și structurarea activităților online de învățare (echilibrul între sincron / asincron); identificare/utilizare/dezvoltare de resurse educaționale, inclusiv resurse educaționale deschise (RED-uri); lucrul pe platforme de învățare; utilizarea unor instrumente digitale în formularea de feed-back/evaluare; activarea, stimularea motivației și a autonomiei elevilor în participarea la activități online.

Modalități de comunicare utilizate de către profesori pentru activitățile de învățare

Deși elevii au semnalat foarte rar dificultăți ce țin de competențe digitale în participarea la activitățile online, peste o treime dintre profesori consideră că unii elevi din clasele cu care au lucrat online nu au demonstrat competențe digitale suficient dezvoltate, care să le permită utilizarea autonomă a diferitelor instrumente și aplicații - în special în mediul rural și la nivelurile de studiu primar și preșcolar.

Vocea directorilor: directorii au apreciat că, pe o scală de la 1 la 10, nivelul mediu de competențe digitale ale profesorilor este 7,5, ceea ce înseamnă că, într-o măsură suficientă, aceștia se pot adapta la mediul online de predare. Conform celor declarate de directori, deși cererea de sprijin a profesorilor, a fost ridicată, doar aproximativ jumătate dintre școli au pus la dispoziția profesorilor o persoană-resursă cu competențe digitale relevante, care să-i sprijine în derularea activităților online. Pentru profesorii din mediul rural acest sprijin a fost și mai rar oferit.

Unul din doi directori indică faptul că școlile au facilitat participarea profesorilor la sesiuni de formare, webinare pentru dezvoltarea competențelor digitale necesare pentru organizarea activității de învățare în spațiul virtual. Sprijinul oferit a constat în principal în facilitarea accesului la informații cu privire la oportunități de formare la nivel local, județean sau național și într-o măsură limitată la înscrierea în programe de formare (online).

D. Aspecte pozitive ale învățării la distanță și nivelul de satisfacție

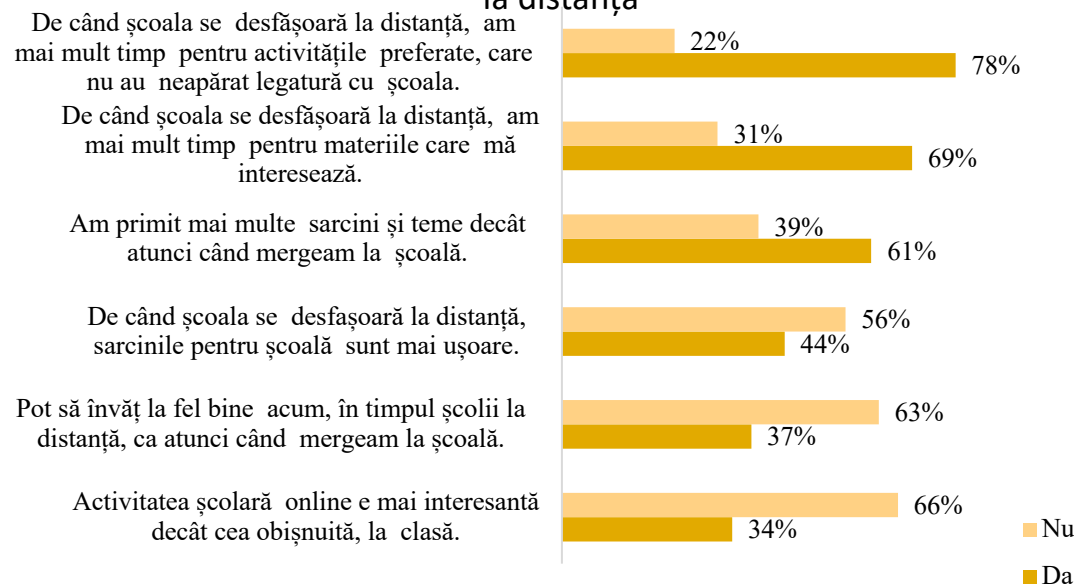
Vocea elevilor: Marea majoritate a respondenților consideră că degrevarea de orarul școlar obișnuit le-a permis să dedice mai mult timp activităților preferate, fără legătură cu școala, sau materiilor de interes pentru ei.

Elevii apreciază că absența contactului față în față cu profesorii și colegii a afectat calitatea învățării și gradul lor de interes pentru activitatea școlară, iar complexitatea și volumul sarcinilor și temelor primite în această perioadă au depășit nivelul obișnuit.

Analiza datelor pe categorii socio-demografice arată că elevii din clasele a VIII-a și a XII-a au resimțit mai mult decât ceilalți că le este afectată calitatea învățării și s-au bucurat mai puțin de timpul câștigat pentru alte activități decât cele școlare.

Nivelul general de satisfacție a elevilor față de modul în care s-au desfășurat activitățile școlare la distanță este destul de ridicat, înregistrând valori maxime pentru elevii aflați în primele clase de gimnaziu și valori minime pentru cei aflați în clasele terminale de liceu. Astfel, gradul de mulțumire scade constant cu creșterea clasei, de la 80% (procentaje cumulate foarte mulțumit și mulțumit),

Aspecte pozitive identificate de către elevi în învățarea la distanță

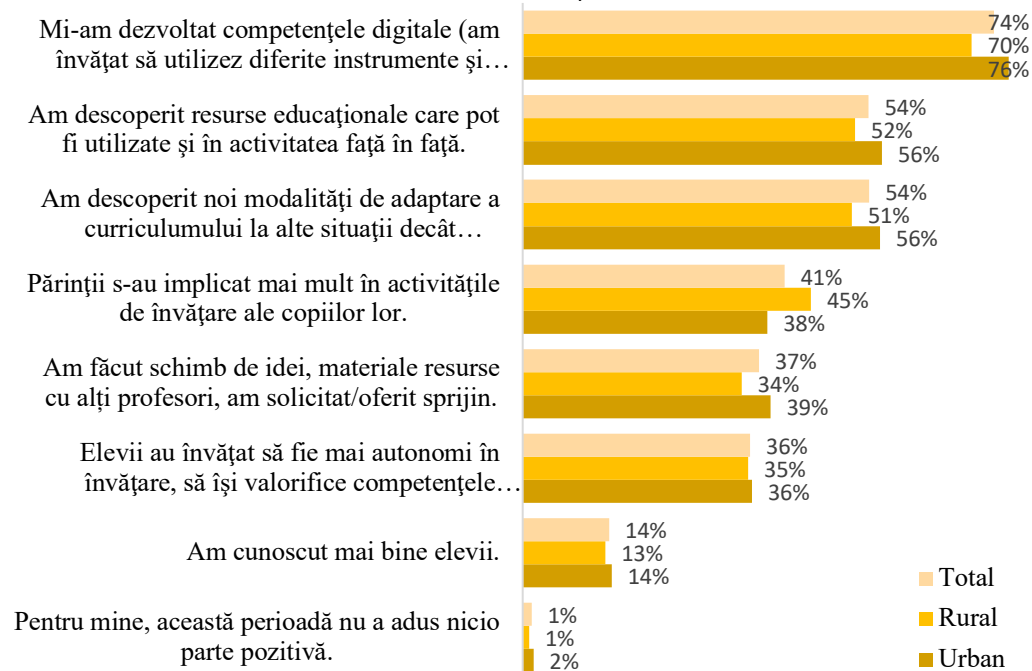

În rândul elevilor de clasa a V-a, la 57%, în rândul celor de clasa a XII-a; ponderea celor foarte mulțumiți scade cel mai puternic, înjumătățindu-se între clasa de debut a gimnaziului (cu 23% foarte mulțumiți) și clasa de final de liceu (cu 11% foarte mulțumiți).

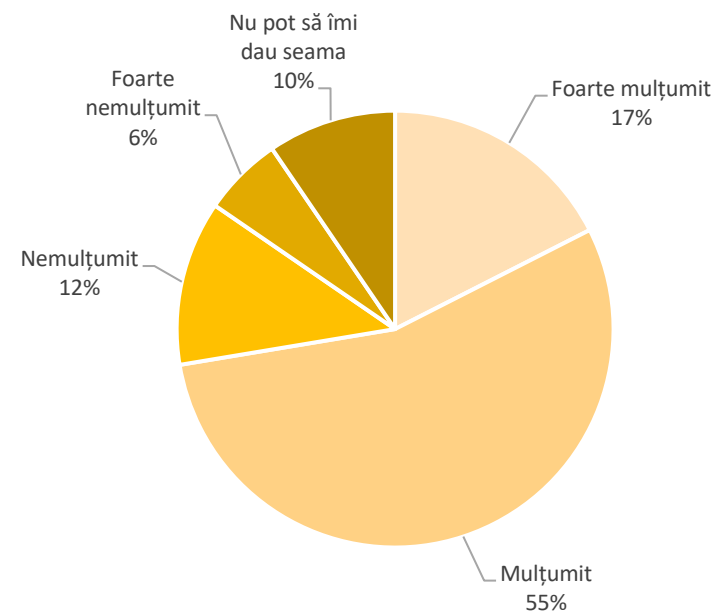

Vocea profesorilor: profesorii au declarat că perioada învățării la distanță a adus și o serie de elemente de impact pozitiv la nivelul activității lor didactice, al activității de învățare a elevilor, al colaborării cu alte categorii de actori școlari. Impactul pozitiv menționat de cei mai mulți profesori face referire la dezvoltarea competențelor digitale, la dobândirea de abilități de utilizare a diverse dispozitive, platforme online, instrumente și aplicații digitale. Profesorii au identificat și au creat resurse de învățare alternative și au descoperit noi modalități de adaptare a curriculumului la situații care nu făceau parte din rutina lor didactică. Pentru o parte dintre profesori, învățarea la distanță a creat contexte pentru o mai activă colaborare și schimb de idei și practici cu alți colegi.

Aspecte pozitive identificate de către profesori în învățarea la distanță

Gradul de satisfacție al elevilor față de desfășurarea activităților la distanță

Vocea părinților: marea majoritate a părinților chestionați (peste 80%) se declară mulțumiți sau foarte mulțumiți de modul în care au fost organizate activitățile la distanță ale copilului. Un segment de 10% dintre părinți sunt, în schimb, nemulțumiți sau foarte nemulțumiți, în general, de implementarea și desfășurarea cursurilor în această perioadă.

Ponderea celor *foarte mulțumiți* de modul cum au fost organizate activitățile la distanță este cea mai ridicată în rândul celor fără școală/cu școală primară (40% din respondenți), și cea mai scăzută între cei cu studii postliceale (25%).

Pe regiuni de dezvoltare, singura diferență notabilă este între București-Ilfov și totalul pe țară: doar 75% dintre părinții ce locuiesc aici se arată mulțumiți sau foarte mulțumiți de modul cum s-au organizat aceste activități, față de un procent de 82% la nivel național.

E. Provocări și dificultăți întâmpinate în derularea activităților școlare la distanță

Vocea elevilor: principalele dificultăți întâmpinate de elevi pe perioada cursurilor online au fost: oboseala resimțită de la timpul petrecut în fața calculatorului, problemele cu calculatorul și conexiunea la internet, respectiv

timpul excesiv petrecut până la conectarea tuturor elevilor.

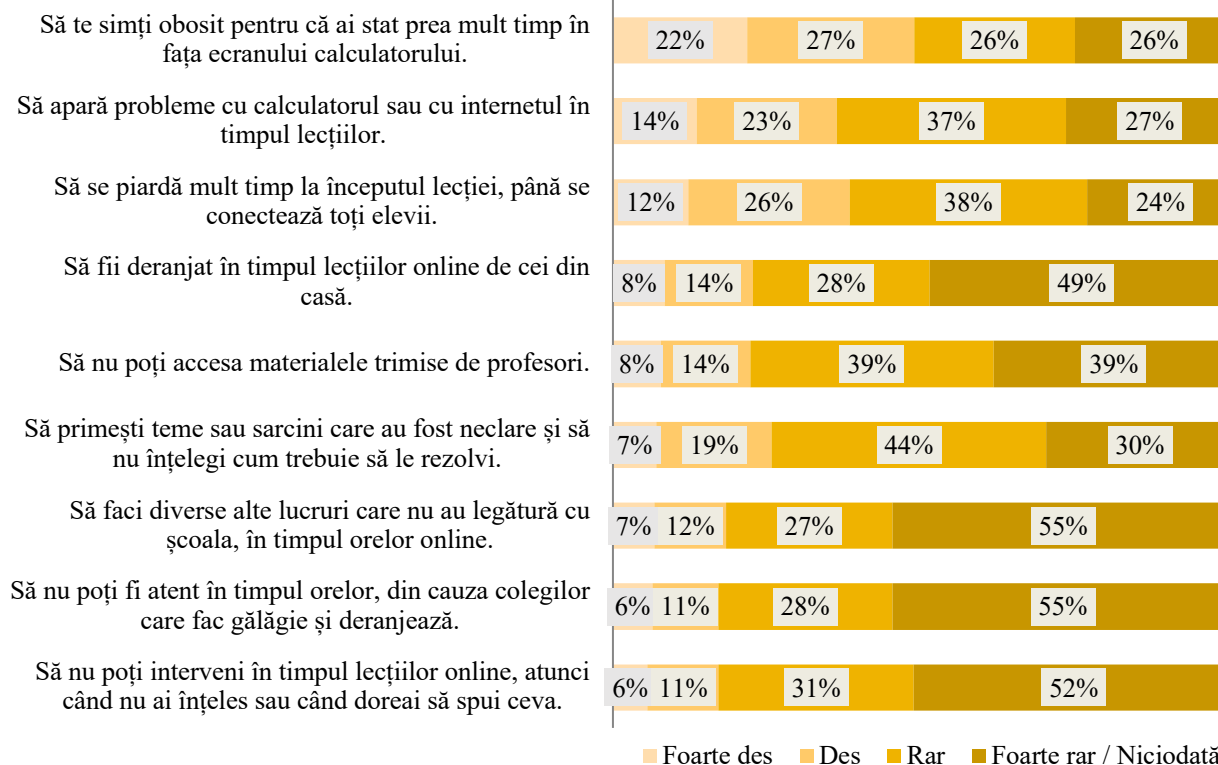
Elevii din rural și cei din Regiunile Nord-Est, Sud-Est și Sud-Vest sunt cei mai vulnerabili la problemele tehnice ale comunicării, în cazul școlii online. De asemenea elevii în anul terminal, clasa a XII-a, raportează mai des situația de a se simți oboseți datorită timpului petrecut în fața calculatorului în perioada cursurilor online.

Vocea profesorilor: Majoritatea profesorilor au identificat numeroase aspecte care au funcționat ca factori de risc asupra eficienței procesului de predare-învățare-evaluare de la finalul anului școlar 2019-2020. Obstacolele

cu care s-au confruntat profesorii au făcut referire la: dificultăți de acces la echipamente și internet de calitate necesare pentru desfășurarea activităților online cu elevii; resurse de timp ample solicitate de pregătirea și organizarea activităților online; insuficiența dezvoltare a competențelor digitale necesare pentru utilizarea a diferite instrumente și aplicații online; disconfort profesional în interacțiune cu elevii în contexte online.

Provocări și dificultăți întâmpinate de elevi în învățarea la distanță

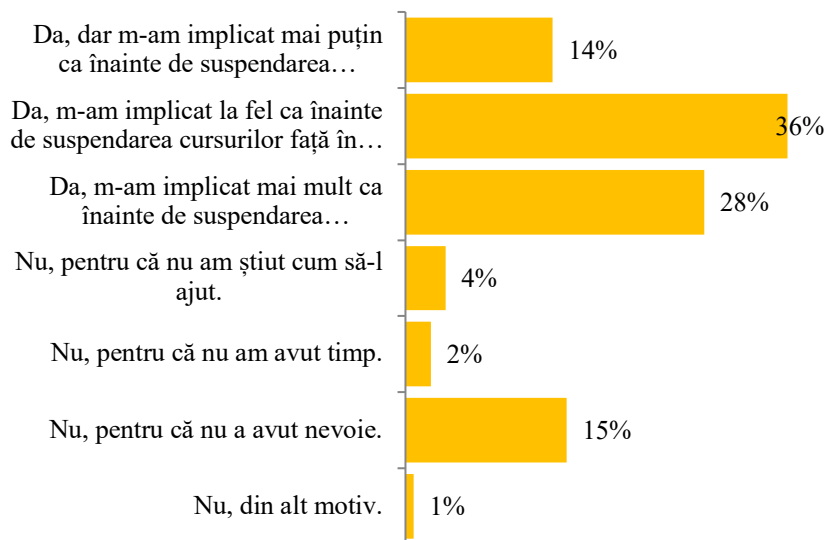

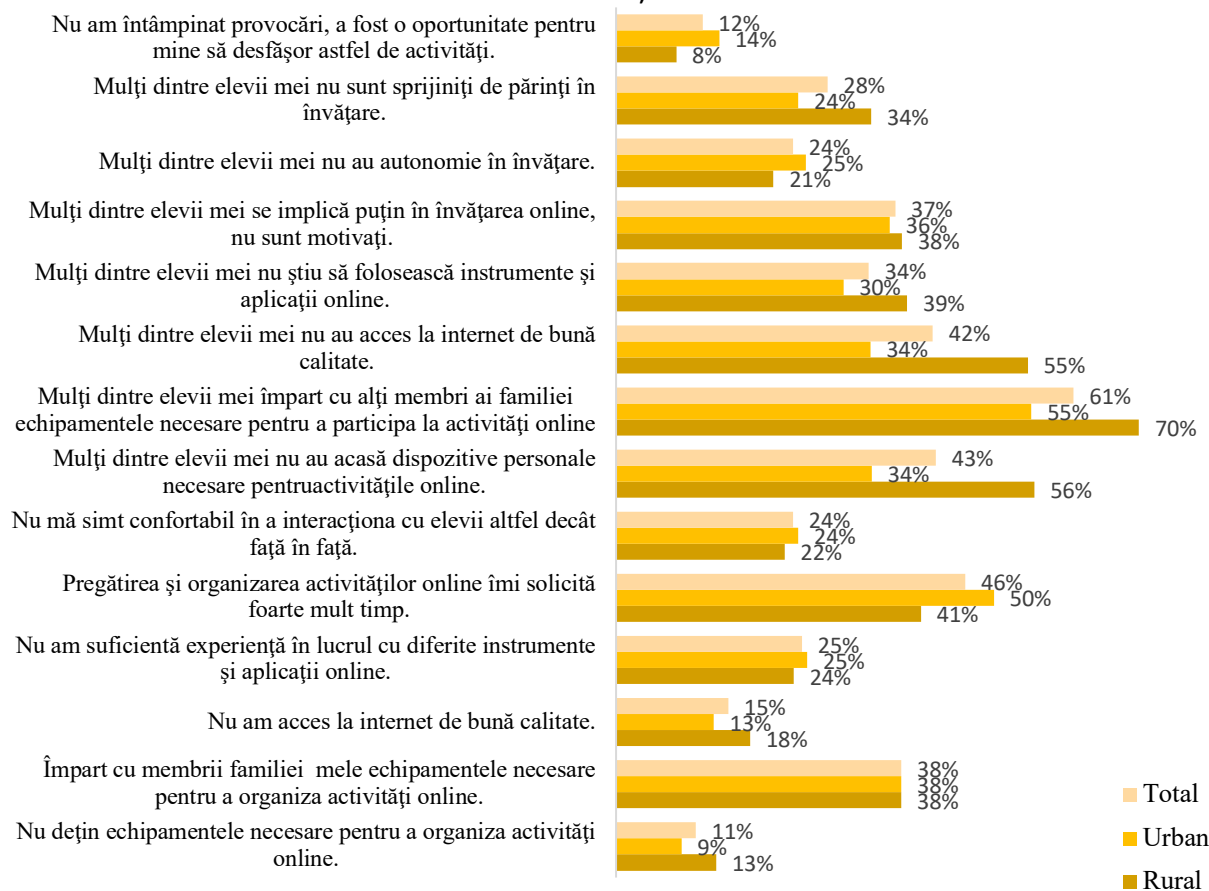
Vocea directorilor: provocările cărora directorii au trebuit să le facă față în perioada managementului școlii la distanță sunt numeroase și acoperă o gamă largă de aspecte ce țin de: asumarea responsabilității și aplicarea

legislației, infrastructura educațională și resursele umane implicate în valorificarea infrastructurii educaționale (profesori, elevi, personal IT), modalitățile concrete de organizare a activităților de învățare și de adaptare a acestora la situații educaționale și nevoi specifice, colaborarea cu actori externi școlii cu atribuții și importanță pentru derularea educației de calitate (familie, comunitate).

Gradul de implicare a părinților în activitățile de învățare la distanță ale copiilor

Provocări și dificultăți întâmpinate de profesori în predare la distanță

Vocea părinților: pentru o treime dintre părinți, învățarea la distanță a copiilor a fost mai solicitantă decât cea organizată față în față, la școală, cei mai implicați fiind părinții preșcolărilor și ai elevilor din clasele primare; gradul de implicare a părinților crește constant cu creșterea nivelului lor de instruire, astfel că, din nou, copiii ai căror părinți au un nivel scăzut de educație, sunt lipsiți de sprijin în activitățile educaționale la distanță.

DIRECȚII DE INTERVENȚIE

- Încurajarea/stimularea profesorilor pentru realizarea de activități de educație remedială pentru elevii care nu au participat sau au participat în mică măsură la activitățile de învățare la distanță, în anul școlar 2019-2020; este necesară o atenție specială acordată perioadei de evaluare inițială, de la începutul anului școlar 2020-2021, pentru identificarea rămânerilor în urmă în învățare și pentru fundamentarea planului de remediere.
- Asigurarea echipamentelor necesare pentru toți elevii, preferabil calculator sau laptop, întrucât telefonul are funcții limitate pentru desfășurarea activității școlare, inclusiv a unei conexiuni adecvate la Internet; alocarea echipamentelor trebuie să aibă în vedere, cu prioritate, copiii din medii sau grupuri dezavantajate (elevii din mediul rural, cei de la învățământul profesional/dual, din regiunile Nord-Est, Sud-Vest, București-Ilfov). De asemenea, este necesară asigurarea instruirii elevilor pentru utilizarea diferitelor dispozitive și instrumente online în scopul învățării.
- Intervenții (activități în aer liber cu colegii, ore dedicate de consiliere de grup, discuții cu părinții etc.) care să contrabalanseze absența contactului față în față cu colegii și profesorii, și care să susțină socio-emoțional elevii, în perioada următoare, odată cu reînceperea cursurilor.
- Dezvoltarea unor reglementări-cadru la nivel național și a unor reglementări adaptate la nivelul fiecărei unități de învățământ cu privire la activitatea educațională pentru anul 2020-2021, adaptate la nevoile, condițiile și resursele fiecărei școli.
- Continuarea investițiilor în formarea profesorilor în domeniul competențelor digitale și al utilizării noilor tehnologii în învățare, prin: cursuri de formare tematică; introducerea în fiecare curs de formare a unui modul de competențe digitale centrate pe tematica acestuia; sesiuni online de instruire privind utilizarea unor aplicații online.
- Stimularea participării profesorilor la cursuri și alte activități de formare în domeniul managementului clasei de elevi în diferite contexte de activitate (directă, online).
- Promovarea modelelor de formare profesională la locul de muncă, prin mentorat, tutorat, pentru profesorii debutanți și pentru cei necalificați.
- Stimularea/încurajarea investițiilor în acces la Internet/echipamente TIC, mai ales în școlile/gospodăriile din mediul rural.
- Dezvoltarea ofertei de emisiuni transmise prin Teleșcoală, care să se adreseze tuturor nivelurilor de studiu.
- Realizarea unor portaluri/platforme cu resurse educaționale deschise pentru fiecare arie curriculară/disciplină de studiu, care să fie utilizate atât în învățarea față-în-față, cât și în învățarea online.
- Introducerea în programele de formare continuă a profesorilor a unor teme care să vizeze explicit crearea și utilizarea resurselor educaționale deschise.
- Dezvoltarea practicilor didactice de încurajare și promovare a autonomiei în învățare și a modalităților alternative de evaluare a elevilor, aplicabile în diferite contexte de organizare a procesului didactic.
- Stimularea autoevaluării și a inter-evaluării la nivelul elevilor, cu accent pe colaborare și incluziune, în vederea dezvoltării competenței de a învăța să înveți.
- Dezvoltarea rolului CCD și CJRAE ca instanțe de sprijin educațional și de consiliere la nivel județean/local.
- Dezvoltarea modalităților de colaborare cu familiile elevilor și acordarea de sprijin acestora pentru rolurile pe care le au în procesul de învățare la distanță.
- Este nevoie de o analiză sistematică a cauzelor care pentru care, peste 240 de unități școlare (4% dintre directorii care au răspuns la chestionar), conform datelor de cercetare, nu au organizat activități cu elevii în perioada întreruperii cursurilor față în față.
- Dezvoltarea de programe de formare și de resurse de învățare adecvate, adresate directorilor/echipelor de conducere de la nivelul unităților de învățământ, privind managementul organizării activităților de învățare la

distanță, inclusiv: a) dezvoltarea de competențe generale de asigurare a unei culturi a școlii care promovează în mod sistematic utilizarea noilor tehnologii în învățare și activitățile în format online, nu doar ca alternativă la învățarea față în față, ci ca o componentă complementară acesteia; b) coordonarea procesului de dezvoltare a platformei de învățare a școlii, identificarea nevoilor de pregătire ale tuturor utilizatorilor acesteia (elevi, profesori, personal de sprijin, părinți) și monitorizarea eficacității și eficienței întregului proces.

- În special directorii din mediul rural, care au în coordonare și școli-structuri trebuie sprijiniți să organizeze activități de învățare la distanță la nivelul acestora, în condițiile unui acces la redus la resurse digitale și platforme virtuale pentru învățare, situație coroborată cu interesul mai scăzut pentru dezvoltarea competențelor TIC a cadrelor didactice.
- Dimensiunea socio-emoțională a învățării este la fel de importantă ca și dimensiunea cognitivă, iar datele de cercetare indică faptul că riscul de a avea

întârzieri în achizițiile învățării nu este singurul risc cu care s-au confruntat elevii în perioada de pandemie. Echipele de conducere trebuie să colaboreze cu psihologi, asistenți sociali sau personal cu expertiză în organizarea adecvată a programului online de învățare, cu un bun echilibru între diferite categorii de activități de predare-învățare-evaluare.

- Sprijinirea copiilor proveniți din familii cu un nivel educațional scăzut (familii care cumulează și alte tipuri de dezavantaje socio-economice), familii care nu se pot implica pentru a-și ajuta copiii, nici în utilizarea echipamentelor și aplicațiilor necesare învățării, nici în aprofundarea lecțiilor și îndeplinirea sarcinilor școlare; acest sprijin se poate acorda inclusiv prin desfășurarea de către cadrele didactice, a unor activități remediale cu copiii, dar și de formare a unor competențe digitale minimale ale părinților, în special ale părinților preșcolari și elevilor din învățământul primar.

Centrul Național de Politici și Evaluare în Educație
Unitatea de Cercetare în Educație

www.ise.ro

Email: info@ise.ro

Pagina Facebook: www.facebook.com/ISEbucuresti/

str. Știrbei Vodă nr. 37, București 010102, România

Tel./fax. +4 021-313.64.91 / +4 021-312.14.47

Acest document poate fi consultat la: www.ise.ro/scoala-la-distanța-in-perioada-pandemiei-covid-19

Raportul de cercetare integral poate fi consultat la: <http://www.ise.ro/ancheta-privind-invatarea-la-distanța-pe-perioada-suspendării-cursurilor>